ԵՒՐՈՊԱՀԱՅ ԼՐԱՏԻՈՒԹԵԱՆ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ, ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԻՆ ԿԱՐԻՔՆԵՐԸ

ՆԻՒԹՈՎ ԶՐՈՅՑ-ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ՝ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Երեքշաբթի, Յուլիս 16ին Լոնտոնի Սուրբ Սարգիս եկեղեցւոյ Կիւլպէնկեան սրահին մէջ Մեծն Բրիտանիոյ եւ Իռլանտայի Հայոց Առաջնորդութեան կողմէ կազմակերպուած էր զրոյց հանդիպում մը «Նոր Յառաջ»ի տնօրէն՝ Ժիրայր Զոլաքեանի հետ, մասնակցութեամբ՝ Լոնտոնի համալսարանէն Դոկտ. Հրաչ Չիլինկիրեանի եւ ներկայութեամբ՝ Թեմական առաջնորդվարան Եպիսկ. Յովհաննէսեանի: Հանդիպումին նիւթն էր՝ «Եւրոպահայութեան լրատուական պահանջները եւ հայկական մամուլին կարիքները»:

Հրաչ Չիլինկիրեան, որ միաժամանակ Սուրբ Սարգիս եկեղեցւոյ հիմնարկի ատենապետն է, երեկոյթի բացման խօսքին մէջ դասախօսական մօտեցումէն աւելի ընդգծեց զրոյցին ձեւաչափը՝ աւելի աշխոյժ քննարկում կատարելու համար:

Ժիրայր Զոլաքեան հակիրճ պատմականը կատարեց «Նոր Յառաջ»ի հիմնադրութեան եւ խորհրդածութեան երեք ուղիներ նշեց. առաջին՝ եւրոպահայ լրատուութեան ձեւաւորման անհրաժեշտութիւնը, երկրորդ՝ հայկական մամուլին դերը գերյագեցած միջազգային լրատու դաշտին մէջ եւ երրորդ՝ ի՞նչ պէտք է ըլլան արդի հայկական լրատուութեան յատկանիշները:

***

Եւրոպահայ գաղութներու ժողովրդագրական քարտէսը զգալի կերպով փոխուած է Հայաստանի անկախութենէն ետք. անցեալին փոքր համայնքներ ունեցող արեւմտեան Եւրոպայի երկիրները, այսօր զգալի թիւ կը կազմեն եւ կարիքը ունին ինքնուրոյն լրատուութեան: Ֆրանսահայ գաղութը կը մնայ թիւով ստուարագոյնը: Ան զանազան ժամանակաշրջաններու ունեցած է հանրային, քաղաքական, գրական, մշակութային եւ այլ մասնագիտական մամուլ, քանի մը օրաթերթեր, որուն ամենէն երկարատեւը եղած է «Յառաջ»ը 1925-էն 2009: Կանգ առաւ լոյս տեսնելէ 2009ին եւ որուն յաջորդեց «Նոր Յառաջ»ը:

ԵՒՐՈՊԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՏԵՂԵԿԱՏՈՒԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՄԸ ՍՏԵՂԾՄԱՆ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏՈՒԹԻՒՆԸ

Եւրոպահայութեան համար էական խնդիր է, տեղեկատուական համակարգի մը ստեղծումը: Անհրաժեշտութիւն է համայնքի մը համար տեղեկատուական համակարգ ունենալը, տուեալ համայնքի մը կազմաւորման ու գոյատեւման համար: Չկայ արդիական պետութիւն, չկայ արդիական համայնք, չկայ արդիական քաղաքացի, որ չունենայ տեղեկատուութեան կարիքը: Տեղեկատուական համակարգը համայնքի մը առանցքային կառոյցներէն մէկն է: Արդիական պետութեան սահմանումին մէջ լրատուական համակարգը կը սեպուի իշխանութեան չորրորդ սիւնը՝ օրէնսդիրի, գործադիրի եւ արդարադատակա-նի կողքին:

Մանաւանդ Սփիւռք ունեցող հաւաքականութիւններու համար անշրջանցելի անհրաժեշտութիւն է մամուլը եւ տեղեկատուական համակարգը, նկատի առնելով Սփիւռքահայութեան յարաշարժ ցրուածութեան ընթացքը գօրաւոր աշխարհայնացման հոսանքին մէջ: Որքան որ սփռումի կեդրոնախոյս ուժը կը գօրանայ, այնքան ալ հաղորդակցակապը, այսինքն՝ տեղեկատուական համակարգը իր բոլոր միջոցներով, կը դառնայ էական: Լրատուամիջոցը կը դառնայ համախմբումի ազդակ, սփռուած տառերը իրարու կապող միջոց:

Բնականաբար, ամէն կառոյց իր անդամները, համակիրները տեղեկացնելու համար ներքին համակարգ մը կը զարգացնէ, սակայն անոր կողքին, անհրաժեշտ է աւելի ընդհանրական զանգուածային լրատու միջոցի գոյութիւնը, որ գերիվեր է քաղաքական եւ ընկերային ուժերէ, որ լրատուութեամբ իր ամէնօրեայ կամ յաճախակի իր հրապարակումով մտային ու հոգեւոր կապ մը կը ստեղծէ հայութեան միջեւ, հայկական խնդիրներու կապակցութեամբ:

«Եւրոպական տեղեկատուական համակարգ» բնորոշումը կ'ենթադրէ գոյութիւնը լրատու միջոցի մը կամ լրատու միջոցներու, որոնք պէտք է նաեւ ներառնեն անգլիահայութեան համայնքային կեանքը, ինչպէս որ Ֆրանսահայութեան պարագային «Նոր Յառաջ»ի ֆրանսերէն յաւելուածը՝ «Hebdo»ն, եւն.: Խնդիրը ընդհանուր առմամբ միայն Հայաստանի մասին տեղեկութիւն տալը չէ: Այդ տեղեկութիւնները կարելի է հայաստանեան կայքէջերու միջոցով ստանալ: Եւրոպահայ զանգուածային տեղեկատուական համակարգը հայաստանեան տեղեկատուական աղբիւրներու կողքին այլ օգտակար դեր ունի Եւրոպայի տեղական համայնքային կառոյցներուն գործունէութեան մասին եւ համայնքի անդամները տեղեկացնելու առումով:

Հայերէնով տեղեկատուութիւնը, ինչպէս վերեւ նշեցինք՝ մտային եւ հոգեկան կապ է հայ հաւաքականութիւններու միջեւ: Զօրաւոր ազդակ է հաւաքական կեանք ստեղծելու: Զօրաւոր ազդակ՝ հայերէն լեզուն կենսունակ պահելու: Իսկ իրր խմբագրական մասնագիտական աշխատանք՝ հայութիւնը յուզող հարցերը այժմէականացնելու, հանրային կարծիք արթուն պահելու գործիք... Նոյնքան արժէքաւոր է որքան դպրոց մը, որքան մշակութային կեդրոն մը, ունի համահայկական կարեւորութիւն, որովհետեւ իր ամէնօրեայ հաղորդակապով կը մասնակցի մշակութային միութիւններուն, դպրոցին, եկեղեցւոյ, պետութեան եւ համայնքային բոլոր հաստատութիւններու գործունէութեան անդրադարձին, ըլլալիքը՝ ծանուցելուն եւ եղածը՝ վերլուծելուն: Մտաւորական դաշտ մը, իրականութեան հայելին:

«Եւրոպական տեղեկատուական համակարգ»ը անհրաժեշտ կապ է նաեւ միջսփիւռքեան յարաբերութիւններուն եւ Հայաստանի հետ հաղորդակցական կամուրջ հաստատելուն: Այս առումով համահայկական նշանակութիւն ունի:

Եւ որպէսզի «Եւրոպական տեղեկատուական համակարգ»ը իր դրական դերակատարութիւնը ընէ, պէտք է, որ ան իր մէջ ներառնէ զանազան լրատու միջոցները՝ մամուլ, համացանց, ընկերային ցանցերու օգտագործում, հասանելի ըլլալու համար հայ համայնքի բոլոր խաւերուն՝ աւանդականէն մինչեւ գերարդիական լրատու միջոց օգտագործողը, երիտասարդէն մինչեւ տարեցը, հայերէն գիտցողն ու չգիտցողը, տպագիրէն մինչեւ արհեստագիտական նորագոյնները՝ համացանցայինը, հեռաձայնայինը ...:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԻՆ ԴԵՐԸ ԳԵՐՑԱԳԵՑԱԾ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՐԱՏՈՒ ԴԱՇՏԻՆ ՄԷՋ

Միջազգային տեղեկատու դաշտը գերյագեցած է: Շատերու համար կը ծագի այն հարցումը թէ ինչ նշանակութիւն ունի հայկական լրատու միջոցի գոյութիւնը, երբ ամէն ինչի մասին կարելի է այսօր համացանցով տեղեակ ըլլալ: Որքան որ ալ փոքրածաւալ ըլլայ հայկական տեղեկատուական մարմիններու լրատու դաշտը եւ միջոցները, ինչ որ հայկական լրատու միջոցները կ'արծարծեն միջազգային եւ այլ տեղական գործակալութիւնները չի հետաքրքրեր: Հայութիւնը հետաքրքրող էական լրատուութիւնը միայն հայկական լրատու միջոցները կրնան հաղորդել:

ԻՆՉ ՊԷՏՔ Է ԸԼԼԱՑ ԱՐԴԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼՐԱՏԻՈՒԹԵԱՆ ՅԱՏԿԱՆԻՇԸ

Եւրոպահայ լրատուութեան կարեւոր յատկանիշը պէտք է ըլլայ ազատութեան գաղափարը: Հայութիւնը իր ցրուած վիճակով կ'ապրի ցամաքամասերու վրայ, երկիրներու մէջ ուր խօսքի ազատութիւնը սահմանափակուած է: Զանազան տեսակի արգելքներ կան դրուած՝ պետական, կուսակցական, տնտեսական: Եւրոպահայութիւնը կը վայելէ խօսքի եւ մտածումի ազատութիւնը իր բնակած երկիրներու մէջ: Իր պարտքն է ազատութեան գաղափարականով շարժիլը, որուն համար անհրաժեշտ է տնտեսական անկախութիւնը եւ մտաւորականութեան ներգրաւումը, գաղափարական փոխանակումի, վերլուծումի եւ հարցերուն քննադատական իրաւունքը ապահովելու համար:

Զրոյցի ընթացքին բնականաբար խօսք յառաջացաւ արդիական նորագոյն գիտահնարք սարքերու եւ համացանցային տեղեկատուական միջոցներու գործածութեան անհրաժեշտութեան մասին՝ բաղդատած տպագիր մամուլի: Ճիշդ էր դիտողութիւնը. անհրաժեշտ է արդիական տեղեկատուագիտութեան գործածութիւնը հայ լրատու միջոցներու կողմէ, սակայն ամէն ինչ իր գինն ունի: Ամէն ինչ նախ եւ առաջ գիտակցութեան հարց է: Պէտք է գիտակցիլ տեղեկատուական համակարգի անհրաժեշտութեան իբր համայնքի մը գոյատեւման յենասիւն, հաղորդակցակապ: Եւ անկէ ետք պէտք է միջոցները տրամադրել՝ մտաւորական, թէքնիք եւ դրամական, արհեստավարժ անձերով համայնքային լրատու միջոց կամ միջոցներ ստեղծելու եւ պահպանելու համար:

Թ. Շ.

թէ այն թերթերը, որոնք քննադատաբար անդրադարձած են Թիֆլիսի գիտաժողովին, արդեօք նոյն քննադատական մօտեցումը ցուցաբերա՞ծ են 23 տարի առաջ՝ Մարաշլեանի մասնակցութեան առիթով: Արդեօք օրինականացումի խնդիր չկա՞ր այն ատեն: Իսկ եթէ կար, արդեօք կարելի՞ էր կանխել, որ 23 տարի ետք նոյն կոտրած տաշտակին առջեւ գտնուէինք:

Անվերջանալի հարցումներու եւ երկընտրանքներու ներկայութիւնը կը փաստէ մէկ բան. միակողմանի պատասխանները բաւարար չեն:

(****) Տե՛ս. *gcc.glendale.edu/marashlian/Webs/lectureinAnkara1990.htm.*

(Շար. 3 եւ Վերջ)

Վ.Մ.

Նիւ Ճըրզի

armeniaca-haygagank.blogspot.com